

Kell-e nekünk a homeopátia?

Göboly Ildikó

EKF-TKTK Pszichológia Tanszék

A szerző kutatásában az egészségügyi dolgozók homeopátiás ismereteit, véleményüket, a gyógymódhoz való attitűdjüket vizsgálta (n=544). A kutató képet kívánt kapni a homeopátia hazai helyzetéről és ennek tükrében a szakdolgozóktól elvárható, kompetencián belüli tudásszintjét is bemutatta. Jelen publikáció összeveti a megállapításokat a szerző korábbi, a gyógyszertárban homeopátiás gyógyszer vásárló, nem egészségügyi dolgozók (n=386) körében végzett vizsgálatának eredményeivel is.

In this research, the author examines the homeopathic knowledge of healthcare workers, their opinion and attitude towards homeopathy (n=544). The author intended to get a more precise idea about the current situation of homeopathy in Hungary, and she also introduces the supposed competence-based skills level of the health care workers. The paper compares this research to the results of her previous study about the attitude of people buying homeopathic medicines in pharmacies (n=386).

BEVEZETÉS

Magyarországon – a gazdaságilag fejlett országokhoz hasonlóan – a természetgyógyászat népszerűsége folyamatosan növekszik [1]. Ezen belül kiemelt helyet foglal el a homeopátia. Az Európai Unió teljes egészét tekintve körülbelül 40.000 – főként a járóbeteg- és alapellátásban dolgozó – orvos vett részt homeopátiás képzésben. Ennél kb. 6-8-szor több házi orvos ír fel rendszeresen homeopátiás gyógyszereket minden speciális képzés nélkül, és még ennél is többen – a francia házi orvosok mintegy 40 százaléka, a német házi orvosok legalább 75 százaléka – teszi ezt alkalmanként, minden rendszeresség nélkül [2].

MÓDSZER

A szerző obszervációs, deskriptív, keresztmetszeti, kvalitatív típusú kutatást végeztet, célcsoportja az egészségügyi dolgozók – orvos, védőnő, gyógyszerész, gyógyszertári asszisztens, ápoló – réteg mintavételezésével, azon belül azonban véletlen mintavételezéssel történt. A vizsgálatba bevont megyék: Heves, Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú, Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye. 544 kérdőívet osztottunk ki, dolgoztunk fel majd értékeltünk. A kutatás 5 hónapig tartott, 2012 júniusától októberig. Jelen publikáció eredményeit összevetem a 2011-es, laikus,

gyógyszertárban homeopátiás gyógyszert vásárlók körében végzett kutatással, ahol a mintaszám 386 volt [3].

Az adatgyűjtés során vizsgáltam:

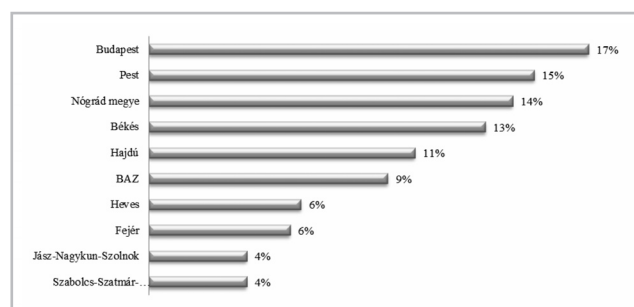
- Szociodemográfiai adatokat (életkor, iskolázottság, egészségügyi végzettség, gyógyszervásárlási szokások, gyógyszerhasználat);
- Ismereteket (fogalmak, szabályok);
- Egészség-betegség magatartást (akut és krónikus betegségekben alkalmazott gyógyszerek);
- Attitűd kérdéseket (vélekedések, érzelmek, magyarázatok, hiedelmek, megelégedettség).

A publikációban az alábbi statisztikai módszerek, illetve próbák találhatók meg: alap gyakoriságok, parciális korreláció, kereszttábla elemzések (khi-négyzet próba). A statisztikai kiértékelés során $p < 0.05$ szignifikancia szintet alkalmaztam [4].

EREDMÉNYEK

A primer kutatás során kapott eredmények alapján elmondható, hogy összesen 538 nőt (98,9%) és 6 férfit (1,1%) sikerült bevonni (átlagéletkor: 49 év ($\pm 3,6$ év)).

A főváros és megyék szerinti megoszlást az alábbi oszlopdiagram (1. ábra) jól láttatja:

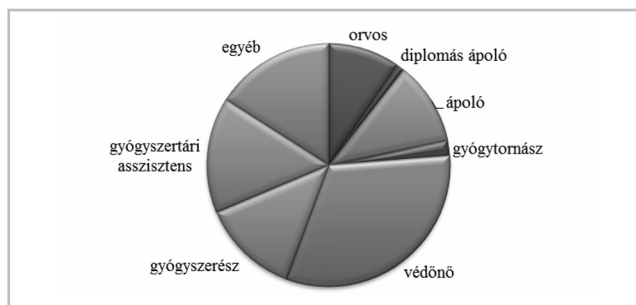

1. ábra

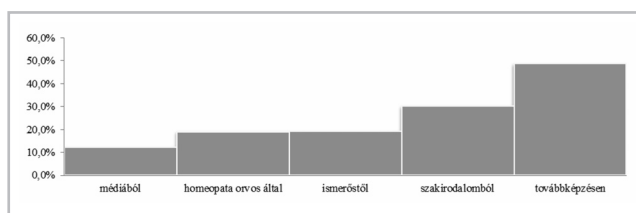
A válaszadók megyék szerinti százalékos eloszlása (n=544)

A válaszolók iskolai végzettségét tekintve 58% (n=310) legalább főiskolai, vagy annál magasabb (egyetemi) végzettséggel rendelkezik. Az egyéb kategóriába (n=86) nagyon változatos egészségügyi végzettséget láthatunk: pszichológus, ápolási asszisztens, szociális ápoló és gondozó, laboratóriumi és fizioterápiás asszisztens stb. (2. ábra).

A megkérdezett egészségügyi dolgozók 99,8 százaléka (n=543) hallott már a gyógymódról, a válaszadók közel fele (48%, n=266) továbbképzésről ismeri, 30 százalék (n=163) a szakirodalomból és csupán 67 fő (12%) írta, hogy a médiából szerezte ismeretét (3. ábra).

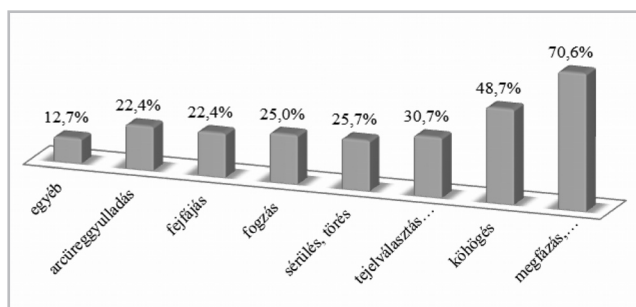
2. ábra
A válaszoló egészségügyi dolgozók képzettség szerinti megoszlása (n=544)

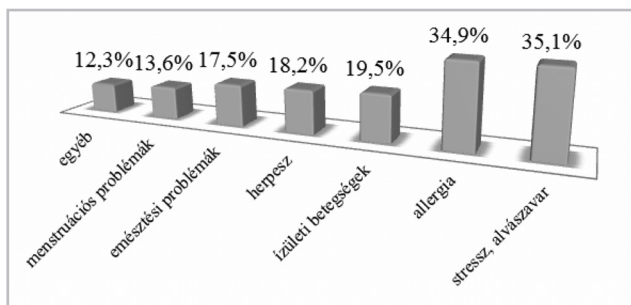
3. ábra
Honnan ismeri a megkérdezett egészségügyi dolgozó a homeopátiát? (n=544)

A megkérdezett egészségügyi dolgozók 83 százalékának (n=449) van a homeopátiával kapcsolatban könyve. Figyelemre méltó, hogy a válaszolók nagyon magas aránya (94,5 %, n=514) használt már homeopátiás gyógyszert. Megkérdeztük, hogy milyen akut vagy krónikus betegségben használta – már korábban is – ezt a gyógymódot. Az akut betegségek között első helyen a megfázás és az influenza tünetcsoportba tartozó betegségek kerültek. A válaszadók kétharmada, 70,6 százaléka (n=489) jelölte meg válaszában az ebbe a tünetcsoportba tartozó megbetegedést. Meg kell jegyeznünk, hogy aki akut betegséget jelölt (n=489), az nem minden esetben jelölt krónikus megbetegedést (n=405) és fordítva, mindösszesen 84 fő (15 %) csak akut, vagy csak krónikus betegséget jelölt meg (4. ábra). A krónikus betegségeknel a vizsgált populáció allergiára, stresszre és ízületi problémák tüneteire használta leginkább a homeopátiás szereket (5. ábra).

A gyógyszer hatására vonatkozó kérdésre ötfokozatú skálán jelölhettek a válaszadók, ahol az elégtelen megjelölése a következőt jelentette: „semmilyen változást nem tapasztaltam”, a kitűnő skálaérték pedig a: „hamar éreztem a

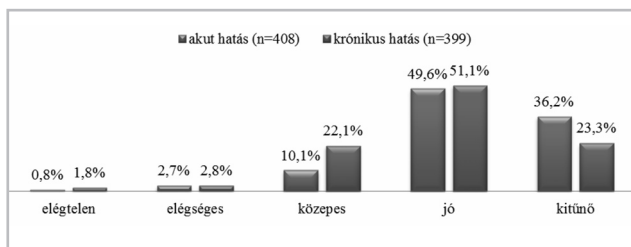

4. ábra
Akut megbetegedések, melyre a megkérdezett egészségügyi dolgozók homeopátiás szert használtak (n=489)

5. ábra
Krónikus megbetegedések, melyre a megkérdezett egészségügyi dolgozók homeopátiás szert használtak (n=405)

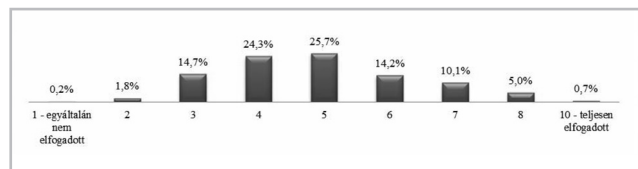
hatását és határozottan jobban lettem tőle, vagy meggyógyultam” választ jelölte. Akut esetekben használt homeopátiás hatását a kitűnőre és jóra minősítette a válaszadók 85,8 százaléka, krónikus megbetegedésekben ez a szám 74,4 százalék. A 6. ábra összeveti az akut és krónikus gyógyszerhatást százalékos eloszlásban.

6. ábra
Összehasonlító diagram a megelégedettség akut és krónikus esetben

Ismert jelenség a hasonszenvi gyógyászatban, hogy a kezelés elején a krónikus betegségek tüneteinek átmenetileg fokozódhatnak, erre a homeopata felkészíti a beteget, másrészt a homeopátiás komplex alkalmazási előírataiban szerepel erre vonatkozó figyelmeztetés. A homeopátiás szerekekkel kapcsolatos nem kívánt hatások – a kapott válaszok szerint – igen csekélynek mondhatók. Nem kívánt hatást a megkérdezettek 95,3 százaléka (n=482) egyáltalán nem tapasztalt. A mellékhatásokat tapasztalt 24 fő (5%) leginkább a következő mellékhatásokat említette: „allergia a tejcukorra”, „felerősödtek a tünetek”. A megkérdezettek 98 százaléka örülne, ha mindennaposná válna ez a terápia, az indoklásokban a következők voltak a legjellemzőbbek: „természetes, vegyszermentes, nem pusztítja a bélflórát, kíméletes, antibiotikum spóroló, mellékhatás mentes, humánus, könnyű alkalmazni, szervezetbarát, gyors és egyszerű, főleg gyerekek kezelésénél tartom fontosnak, ökológiai szempontból a legjobb gyógyszer.” Leginkább az alapellátásban tudná elképzelni a homeopátiát helyettesítő, de a válaszolók több mint fele a szülészetben, nőgyógyászatban is szívesen látná. A válaszadók 65,6 százaléka vett már részt homeopátiával kapcsolatos továbbképzésen, és 93 százalék szeretne részt venni ilyen témájú képzésen. A gyógymód elfogadottsága megosztja a szakmát, a megkérdezettek 1-essel jelölték, ha „egyáltalán nem elfogadott”-nak gondolják és

10-essel, ha „teljes mértékben elfogadott”-nak vélik. A 7. ábrán láthatóan mindössze 0,2 százalék (n=1) vélekedik úgy, hogy egyáltalán nem elfogadott ez a gyógymód, ötösről – közepesen elfogadottra – vagy annál jobbra ítélte meg a válaszolók több mint fele (57%) a gyógymódot (átlag: 4,9).

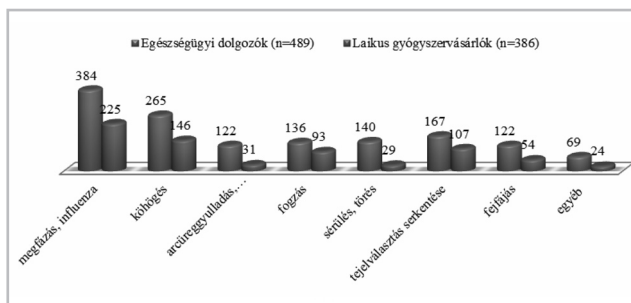

7. ábra
A megkérdezett egészségügyi dolgozók szerint a homeopátia elfogadottsága (n=526)

MEGBESZÉLÉS

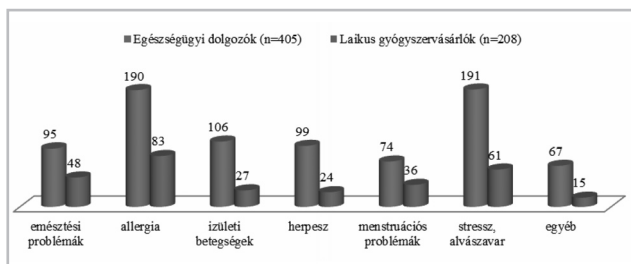
A kapott eredmények alapján elmondhatjuk, hogy az egészségügyi dolgozók (diplomás, nem diplomás) döntő többsége ismeri a homeopátiát, mint gyógymódot. Ez kijelenthető annak ellenére, hogy a hazai egészségügyi oktatás tematikájának nem szerves része a komplementer medicina, így az ennek részét képező homeopátia sem. Az egészségügyben megjelenő betegek alternatív utakat (is) keresnek a gyógyulásra. A bizonytalan, bizalmatlan betegek – a megkérdezettek szerint (33%) – inkább az ismerőstől kérnek tanácsot, mint az egészségügyi végzettségű szakembertől. Azok a betegek, akik homeopátiás gyógyszert választanak, az egészségügyi dolgozók közül a védőnők és a gyógyszerészek tanácsában bíznak leginkább. Azt persze a beteg sokszor nem tudja felmérni, hogy aki a patikában vele szemben áll, az nem gyógyszerész, hanem gyógyszerügyi szakasszisztens, vagy asszisztens. Az utóbbi években, mind az asszisztensek, mind a szakasszisztensek záróvizsga tételei között volt homeopátiára vonatkozó kérdés is, míg a gyógyszerészek, szakgyógyszerészek alig-alig tanulnak, erről a gyógymódról és az ehhez kapcsolódó gyógyszerekről, valamint ezek megfelelő használatáról. Így joggal merül fel az a kérdés, hogy vajon ki a kompetensebb a hasonlított gyógyszerrel kapcsolatos kérdésekben: a szakasszisztens vagy a gyógyszerész? [5]

A homeopátiás szereket elsősorban a fiatalabb korosztály, a 25 és 45 év közötti nők vásárolják, akiknek az iskolai végzettsége az átlagon felüli [7], mivel „a nő a család egészségmenedzsere” [8] és a gyógyszervásárlás is elsősorban a nők dolga. A diplomások (egyetem, főiskola) aránya a laikus és az egészségügyi végzettségű gyógyszerhasználók körében is magas. Az eredmények összecsengenek Budai 2002-ben [9] kapott eredményeivel. Látható, hogy nemcsak az alternatív medicina, hanem annak egyik ága, a homeopátia is népszerű a fiatal, magas iskolázottságú nők között. Összehasonlítottuk az akut megbetegedésekben történő gyógyszerhasználatot az egészségügyi dolgozók és nem egészségügyi dolgozó, homeopátiás gyógyszerhasználók között. A kapott eredményeket a 8. ábra oszlopdiagramja mutatja be:

8. ábra
Akut megbetegedések, melyben a megkérdezettek homeopátiás gyógyszert használtak (fő) (n=875)

Krónikus megbetegedések esetében lényegesen több (66%) gyógyszerhasználatot jeleztek az egészségügyben dolgozó szakemberek, mint a laikus gyógyszerhasználók. Az okokat Hegedűs és munkatársai (2008) által leírt hiányzó protektív tényezőkben látom [8], valamint Tandari-Kovács (2010) igazolta, hogy a hazai és nemzetközi vizsgálatokhoz hasonlóan a szociodemográfiai változók (életkor, iskolai végzettség), valamint a munkával kapcsolatos tényezők (pályán eltöltött idő, kliensek száma, egészségügyi terület) hatást gyakorolnak a kiegészítésre [9]. Ezt a 9. ábra szemlélteti.

9. ábra
Krónikus megbetegedések, melyben a megkérdezettek homeopátiás gyógyszert használtak (fő)

A kapott eredmények kapcsán megvizsgáltam, hogy van-e összefüggés a homeopátiáról alkotott vélemény és az egészségügyi végzettség között. Külön választottam az akut betegségeknél tapasztalt hatást és krónikus betegségeknél tapasztalt hatástól. A munkakör és az akut hatás jellemzése között a keresztábra elemzés – χ^2 próba – alapján a nullhipotézis nem vethető el, tehát nem találtunk közöttük szignifikáns összefüggést. (χ^2 próba=54,26; $p>0,05$). A krónikus betegségeknél a hatás jellemzése és a munkakör között szignifikáns összefüggés tapasztalható (χ^2 próba=50,68; $p=0,005$), tehát a nullhipotézis elvethető. Az eredményt a Pearson-féle korreláció is alátámasztja (Pearson's $s = -0,086$; $p=0,05$). A homeopátia használatát és az egészségügyi végzettség egymáshoz való viszonyát vizsgáltam a tekintetben is, hogy a gyógymód megítélése mennyiben befolyásolja ezt a kapcsolatot. A parciális korrelációs együttható eredménye alapján nincs szignifikáns hatása az általunk vizsgált három változó viszonyára, azaz az akut és krónikus hatás és a munkakör viszonyát nem befolyásolja a homeopátiával való elégedettség. Hipotézisem szerint, az akut hatás jellemzése és a homeopátiás oktatá-

son való részvétel között nincs összefüggés. A χ^2 -próba eredménye alapján közepesen erős szignifikáns összefüggés tapasztalható a változók között, tehát a nullhipotézisünket ebben az esetben is elvethetjük. ($\chi^2 = 19,845$; $p=0,06$, Cramer's $V=0,023$). Így kimondhatjuk, hogy az oktatásban való részvétel és az akut hatás jellemzése között van összefüggés. Aki részt vett oktatáson, jóra és kitűnőre értékelt a homeopátiás szerek hatását, főként az akut betegségekre.

KÖVETKEZTETÉSEK

Fontos hangsúlyozni, hogy a szelíd gyógyszerek bevétele soha nem helyettesíti az orvosi vizsgálatot, a beavatkozásokat és indokolt esetben a hagyományos gyógyszereket sem. A homeopátia sokszor csak kiegészítő – szubsztitúci-

ós – terápiaként jöhet szóba. A „kapuőri” szerep [10] fontos tisztünk, mert pontosan kell tudnunk, mikor adhatunk, ajánlhatunk vény nélkül kiadható gyógyszert, és mikor nem hanyagolható el az orvosi konzultáció, az orvos-beteg találkozás. Az egészségügyi dolgozók modellként jelennek meg a betegek előtt, így viselkedésük, egészséghez és a különböző gyógymódokhoz való viszonyuk példaértékű, s ennél fogva befolyással lehetnek az egész lakosság egészségi állapotára [11]. A kapott eredményeim is megerősítettek abban, hogy mi egészségügyi dolgozók nem csukhatjuk be a szemüket. Nem az a kérdés, hogy elfogadjuk-e a homeopátiát vagy sem, hanem az, hogy képesek vagyunk-e a betegeinknek a gyógyulásukban segíteni és nem ártani, akár azzal, hogy igen-igen járátlanok vagyunk egy olyan medicinában, melyet az Európai Unió tagországaiban elfogadnak és használnak.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Varga O., Molnár P: Orvostanhallgatók természetgyógyászhoz való viszonyulásának kérdőíves felmérése. in: Egészségfejlesztés, 2004, 45. (5-6): 20-25.
- [2] Hegyi G: Természetes gyógymódok. Komplementer medicina, K.u.K. Kiadó, Budapest, 2008
- [3] Soósné Göbölly I: Homeopátia – szelíd gyógymód XXX. Jubileumi OTDK Orvos- és Egészségtudományi Szekció Debreceni Egyetem OEC, Debrecen, 2011.
- [4] Moksony F: Gondolatok és adatok. Társadalomtudományi elméletek empirikus ellenőrzése. Osiris Kiadó, Budapest, 1999.
- [5] Soósné Göbölly I: Homeopátia – szelíd gyógymód XXX. Jubileumi OTDK Orvos- és Egészségtudományi Szekció Debreceni Egyetem OEC, Debrecen, 2011.
- [6] Kopp M., Kovács M. E: A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Semmelweis Kiadó, Budapest, 2006.
- [7] Budai L., Lampek K., Tahin T: Az alternatív medicina, az egészségi állapot és az egészségügyi ellátás összefüggései Magyarországon. in: Orvosi Hetilap, 2002.143 (17):891-897
- [8] Hegedűs K., Szabó N., Szabó G., Kopp M: Egészségesebbek-e az egészségügyben dolgozók? Összehasonlító vizsgálat (2002-2006). in: Nővér, 2008. 21.(1): 3-9
- [9] Tandari-Kovács M: Érzelmi megterhelődés, lelki kiégés az egészségügyi dolgozók körében. Semmelweis Egyetem, Mentális Egészség-tudományok Doktori Iskola, Budapest, 2010
- [10] Major Cs. Vincze Z., Meskó A., Balogh J., Romána Z., Németh E: Gyógyszerelés a rendelőn kívül. in: Orvosi Hetilap, 2007, 148 (7) 291-298.
- [11] Pásztor K: Az egészségügyi dolgozók orvoshoz-fordulási szokásai. in: Nővér, 2006.19.(3):3-9

A SZERZŐ BEMUTATÁSA

Göbölly Ildikó okleveles népegészségügyi szakember, diplomás ápoló, természetgyógyász, fülakupunktúrás addiktológus, szociálpedagógus. 1992-től 2003-ig az egri Markhot Ferenc Kórház Infektológiai Osztályán, majd Genetikai Tanácsadó-jában és Laboratóriumában dolgozott. 2004-től vezető ápoló, intéz-

ményvezető helyettes a recski Gesztenyés Idősek otthonában, majd 2005-től intézményvezető a noszvaji Kincses Sziget Idősek és Fogyatékosok Otthonában. 2006-tól a versenyszférában helyezkedett el, közben egészségfejlesztő előadásokat tartott szakembereknek és laikusoknak egyaránt. 2012-től immár kizárólagosan oktatással foglalkozik, az egri Eszterházy Károly Főiskolán. A XXX. Jubileumi OTDK-n munkája jubileumi különdíjban részesült.